

Είδαμε την “Αντιγόνη” του Σάββα Στρούμπου στο Θέατρο Άττις

Αθηνά Κακλαμάνη

26/02/2020

“Αντιγόνη, μια τραγωδία για τη διεκδίκηση της ζωής”

Είναι απίστευτο το πόσες αναγνώσεις μπορεί να έχει η “Αντιγόνη”, σήμερα, με αποτέλεσμα αυτές να δίνουν νέο περιεχόμενο στο σοφόκλειο δράμα. Έτσι, έχουμε δει την κόρη του Οιδίποδα να παρουσιάζεται άλλοτε σαν αντιεξουσιάστρια, φεμινίστρια και υπέρμαχος του φυσικού δικαίου και άλλοτε ως μια ξεπεσμένη αριστοκράτισσα που επιλέγει τον οίκο της αντί της πόλης της, θεούσα και συντηρητική. Δεν είναι, άλλωστε, λίγοι σήμερα αυτοί που εντοπίζουν τον πραγματικό πρωταγωνιστή της αρχαίας τραγωδίας στο πρόσωπο του Κρέοντα, ο οποίος χάνει τα πάντα και συγκρούεται με την ίδια του την οικογένεια, προκειμένου να υπερασπιστεί το θετικό, κοσμικό δίκαιο (όχι το θεϊκό) και το νεοσύστατο θεσμό της πόλης. Σε αυτή την εγελιανή προσέγγιση συνηγορεί και το γεγονός ότι ο Σοφοκλής συμμετείχε ενεργά στην οργάνωση της πόλης-κράτους, υπηρετώντας στο αξίωμα του στρατηγού και του ταμία.

Η “Αντιγόνη” του Σάββα Στρούμπου, σκηνοθέτη που μαθήτευσε κοντά στον Θοδωρή Τερζόπουλο, ξεφεύγει από όλες τις παραπάνω αναγνώσεις της αρχαίας τραγωδίας και αφετηριάζει την προσέγγισή του από κάτι περισσότερο οργανικό και πρωτόγονο. Έτσι, η Αντιγόνη του, αποφασίζει να συγκρουστεί με την κρατική-πατριαρχική-ιμπεριαλιστική εξουσία του Κρέοντα εξαιτίας της εσωτερικής της ηθικής που την προστάζει να εναντιωθεί στην τακτική του θείου της να μετατρέψει το σώμα του αδελφού της σε πολιτικό όπλο, κάτι που σήμερα ονομάζεται “νεκροπολιτική” και εντάσσεται στο πλαίσιο των βιοπολιτικών θεωριών του Habermas ή του Foucault. Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτή τη προσέγγιση οι έχοντες την εξουσία χρησιμοποιούν το θάνατο (σωματικό ή ηθικό) προκειμένου να δημιουργήσουν πειθήνια σώματα και πολίτες που έχουν το status του ζωντανού-νεκρού. Η πράξη της Αντιγόνης, λοιπόν, κατευθύνεται στο να αποτρέψει ακριβώς αυτές τις πρακτικές, κάνοντας ολόκληρο το λαό της Θήβας να αφυπνιστεί. Ως εκ τούτου, ο θάνατός της

δεν είναι πραγματικός θάνατος, αλλά η ίδια η διεκδίκηση της ζωής, αφού αναιρεί την εξουσία του Κρέοντα πάνω στα ανθρώπινα σώματα. Στο πλαίσιο αυτής της συλλογιστικής, που συνδυάζει την εσωτερική ηθική του Kant και τη μεταμοντέρνα πολιτική φιλοσοφία, ακόμα και οι αυτοκτονίες του Αίμονα και της Ευρυδίκης κρίνονται σαν πράξεις αντίστασης στη βιοεξουσία του Κρέοντα.

Όλα τα παραπάνω αποτυπώνονται με δωρικό και άμεσο τρόπο μέσα από τη σκηνοθεσία του Σάββα Στρούμπου και τα εκφραστικά μέσα της ομάδας “Σημείο Μηδέν”. Πράγματι, το ρουν της τραγωδίας με κορύφωση το πέραςμα της Αντιγόνης στον άλλο κόσμο αποκρυσταλλώνει ακριβώς την έννοια του μηδενικού σημείου, αφού συνεπάγεται την αναγέννηση της πόλης από τις στάχτες της. Έτσι, ολόκληρη η εξέλιξη του δράματος έχει το χαρακτήρα τελετουργίας και μύησης, κάτι που γίνεται αντιληπτό μέσα από τη σωματικότητα και τον πρωτόγονο τρόπο έκφρασης, που παραπέμπει στην αγριότητα του διονυσιακού εορτασμού της ζωής. Συγκεκριμένα, η αξιοποίηση των φωνητικών ικανοτήτων των ηθοποιών και ο ρυθμός που ακολουθεί ολόκληρη η ομάδα καταλήγουν στην ανάδυση μιας new age ατμόσφαιρας, που αποτελεί -κατά τη γνώμη μου- και την κύρια ταυτότητα της παράστασης. Παράλληλα, ο τρόπος με τον οποίο είναι συγκροτημένος ο χορός φέρει τα χαρακτηριστικά ενός θεάτρου συνόλου, αφού λειτουργεί σαν ένα σώμα, μέσα από τον πλήρη συγχρονισμό των κινήσεών του. Τέλος, ιδιαίτερος είναι και ο τρόπος με τον οποίο επιλέγεται να αποδοθεί ο χαρακτήρας του Κρέοντα, ο οποίος μέσα από τα μάτια του σκηνοθέτη μοιάζει περισσότερο με κοινωνικό αυτόματο παρά με άνθρωπο, αναδεικνύοντας την τραγικότητα της εξουσίας και του βάρους της. Χαρακτηριστικό είναι, άλλωστε, ότι ο Κρέοντας τόσο στην “Αντιγόνη” όσο και στον “Οιδίποδα Τύραννο” παρουσιάζεται ως ένας άνθρωπος που ουδέποτε ήθελε αξιώματα, αλλά η κοινωνική συνθήκη τον ανάγκασε να ηγηθεί. Πρόκειται μάλιστα για τον πρώτο ηγέτη που αναλαμβάνει την εξουσία χωρίς να έχει έρεισμα στην καταγωγή του ή σε ιδιαίτερα χαρίσματα, που του δίνουν μυθική διάσταση και ο Κωνσταντίνος Γώγουλος ανταποκρίθηκε με τον καλύτερο τρόπο σε αυτή την ενεργειακή περιοχή του ρόλου του.